

Rada Społeczna ds. wdrażania Strategii Modernizacji Przestrzeni Sprawiedliwości w Polsce

Materiał na spotkanie w dniu 15 października 2014 r.

INFORMACJA O KLUCZOWYCH INICJATYWACH W OBSZARZE DOSTĘPU DO PORADNICTWA PRAWNEGO I OBYWATELSKIEGO W POLSCE

Projekt systemowy „Opracowanie kompleksowych i trwałych mechanizmów wsparcia dla poradnictwa prawnego i obywatelskiego w Polsce”.

Projekt jest realizowany od ponad 3 lat w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Liderem projektu jest Departament Pożytku Publicznego Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, a partnerami: INPRIS - Instytut Prawa i Społeczeństwa, Fundacja Uniwersyteckich Poradni Prawnych, Instytut Spraw Publicznych oraz Związek Biur Porad Obywatelskich.

Prace w projekcie podzielone zostały na trzy etapy: (1) badania i analizy, (2) przygotowanie rozwiązań modelowych i propozycji systemowych dotyczących polityki państwa, (3) upowszechnianie wypracowanych efektów i rekomendacji.

W początkowym okresie realizacji projektu przeprowadzone zostały badania empiryczne oraz pogłębiona analiza dostępnych danych, literatury i badań dotyczących poradnictwa, w tym we współpracy z ekspertami zagranicznymi.

W drugim etapie grupa robocza wypracowała propozycje modelowych rozwiązań oraz rekomendacje co do polityki państwa. Zostały one skonsultowane z różnymi środowiskami (organizacje pozarządowe, środowisko prawnicze, samorząd lokalny, instytucje publiczne, uczelnie wyższe). Partnerzy korzystali z konsultacji z ekspertami zagranicznymi, mającymi doświadczenie we wdrażaniu i reformowaniu systemów poradnictwa w wielu krajach. W wyniku prac grupy roboczej opracowane zostały trzy warianty systemu organizacji poradnictwa oraz kryteriów dostępu do niego. Wszystkie one bazują na wykorzystaniu już istniejącego potencjału poradniczego oraz na istotnej roli jednostek samorządu terytorialnego. W ramach projektu przeprowadzono też analizy ekonomiczne, dzięki którym oszacowano wydatki na poradnictwo już ponoszone przez instytucje publiczne oraz oszacowano koszty proponowanych rozwiązań. Przygotowane zostały też analizy dotycząc standardów poradnictwa, jego badania i kontroli jakości oraz możliwości wykorzystania nowych technologii.

Obecnie trwa upowszechnianie wypracowanych rozwiązań. Na początku roku 2015 został zaplanowany Kongres poradnictwa, podczas którego spotkają się różne środowiska zaangażowane w rozwój poradnictwa prawnego i obywatelskiego w Polsce.

Zielona Księga przygotowana w Kancelarii Prezydenta RP

Prace nad Zieloną Księgą trwały w Kancelarii Prezydenta w ramach Forum Debaty Publicznej, Sprawne i Służebne Państwo. W Kancelarii Prezydenta prac odbyło się kilka seminariów w szerokim gronie osób zainteresowanych problematyką pomocy prawnej oraz szereg spotkań zespołu redakcyjnego.

Jej zadaniem to inspiracja do działań legislacyjnych w obszarze dostępu do poradnictwa prawnego i obywatelskiego. Treść Zielonej Księgi to w dużej mierze podsumowanie dotychczasowej wieloletniej debaty i różnorodnych argumentów, jakie w niej padały, i jakie można sformułować dyskutując nad możliwymi systemowymi rozwiązaniami w dostępie do pomocy prawnej i poradnictwa.

Autorzy Zielonej Księgi proponują także własne rozwiązanie. Otóż poradnictwem (informacja prawna i porady) mieliby się zajmować powiatowi rzecznicy pomocy prawnej, wybierani przez rady powiatów i będący lokalnym centrum organizacji poradnictwa (sami tę pomoc by świadczyli, ogłaszali także przetargi na świadczenie pomocy przez podmioty zewnętrzne). Dodatkowo na poziomie centralnym miałyby powstać Krajowa Rada Pomocy Prawnej odpowiedzialna za badania i ocenę działania systemu, wprowadzanie standardów, formułowanie rekomendacji dotyczących rozwoju systemu.

Dostęp do nieodpłatnej pozasądowej pomocy prawnej dla potrzebujących. Zielona Księga, Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Biuletyn Forum Debaty Publicznej, Sprawne i Służebne Państwo, NR 31, Warszawa, Maj 2014.

Poradnictwo prawne dla cudzoziemców – Urząd do Spraw Cudzoziemców

System kompleksowego poradnictwa prawnego dla cudzoziemców nie funkcjonuje w Polsce w ramach żadnych wydzielonych struktur instytucjonalno-organizacyjnych, pomimo iż obowiązek zapewnienia określonym kategoriom cudzoziemców prawa do bezpłatnej pomocy prawnej już na etapie postępowania administracyjnego został uregulowany w prawodawstwie unijnym, tj. dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich (tzw. dyrektywa powrotowa) oraz dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej (wersja przekształcona) (tzw. dyrektywa proceduralna).

W obliczu konieczności implementacji do polskiego porządku prawnego wspomnianych regulacji unijnych, w kwietniu 2013 r. międzyresortowy Zespół do Spraw Migracji zdecydował o powołaniu specjalnej grupy roboczej ds. wypracowania koncepcji systemu bezpłatnej pomocy prawnej dla wybranych grup cudzoziemców. Pracom grupy roboczej przewodniczył Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Zgodnie z przygotowaną koncepcją, systemem bezpłatnego poradnictwa prawnego mieliby zostać objęci:

- cudzoziemcy ubiegający się o nadanie statusu uchodźcy – na etapie postępowania prowadzonego w I instancji (w ograniczonym zakresie) oraz na etapie postępowania odwoławczego;
- cudzoziemcy składający odwołanie od decyzji w przedmiocie zobowiązania do powrotu.

Zakres pomocy prawnej świadczonej w ramach postępowania uchodźczego prowadzonego w I instancji ograniczony byłby do udzielania informacji na temat postępowania w sprawie nadania statusu uchodźcy przy uwzględnieniu szczególnej sytuacji danego wnioskodawcy, a w przypadku wydania decyzji negatywnej – do udzielania informacji na temat podstaw faktycznych i prawnych decyzji oraz sposobów jej zaskarżenia. Natomiast pomoc prawna na etapie postępowania odwoławczego, prowadzonego zarówno w ramach postępowania uchodźczego, jak też postępowania zobowiązaniowego, miałyby sprowadzać się do zapewnienia cudzoziemcowi pełnomocnika.

Proponowane zmiany znalazły odzwierciedlenie w przygotowywanym aktualnie projekcie założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw. Projektowane przepisy mają wejść w życie w połowie przyszłego roku.

[opracowanie: Grzegorz Wiaderek (INPRIS), część dotycząca pomocy prawnej dla cudzoziemców:
Karolina Marcjanik (Urząd do Spraw Cudzoziemców)]